

Joseph Hansen: Fidel Castro och händelserna i Tjeckoslovakien (1968)

[Ur The invasion of Czechoslovakia / red. av Les Evans. New York, NY : Pathfinder Press, 1969. (En pamflett från Merit publishers)]

Vad har hänt med Fidel Castros tal från 23 augusti, där han stödde Warszawapaktländernas invasion och ockupation av Tjeckoslovakien?

Välkomnades det av Moskva? Har de sovjetiska befälen försökt sätta ett exemplar av det i händerna på varenda medborgare i Tjeckoslovakien, för att bättre förklara varför utländska trupper har placerats i deras land? Har tjeckoslovakiska media inlett en öppen diskussion om de frågor det ställer?

Om inte talet sprids i stor skala, har det åtminstone förts upp på dagordningen för diskussion på regeringsnivå, eller bland kommunistpartiernas ledare i det "socialistiska lägret"?

Sanningen är att till och med det amerikanska kommunistpartiet, ett av de få Moskvatrogna partier i väst som helhjärtat har stött invasionen, har haft en tvetydig inställning till Castros tal. Samtidigt som partiets högsta ledare har utnyttjat det faktum att Castro tillstyrkte Warszawapaktländernas aktion, så har de undvikit att sprida eller diskutera Castros tal i sin helhet.

Tystnaden om vad Castro sa – man skulle med rätta kunna kalla det en tystnadens sammansvärjning – är än märkligare med tanke på det faktum att den kubanske ledaren är den enda av alla de som har stött Warszawapaktregeringarnas aktion, som har en ståndpunkt som kännetecknas av inre sammanhang, om man godtar den grundläggande förutsättning som Kreml förde fram för att rättfärdiga att de sände trupper till Tjeckoslovakien.

Vad fick Warszawapaktens allierade att besluta sig för att förhindra Castros bidrag från att diskuteras öppet? Varför beslutade de att det var politiskt taktfullt att ignorera det? För att besvara dessa frågor är det nödvändigt att noggrant analysera Castros argument.

Castros grundläggande förutsättning

Kubaledaren anför följande grundläggande förutsättning:

Vi... var övertygade – och detta är mycket viktigt – om att den tjeckoslovakiska regimen på ett riskabelt sätt lutade åt en betydande förändring av systemet. Kort sagt är vi övertygade om att den tjeckoslovakiska regimen var på väg till kapitalismen och obönhörligt var på väg till imperialismen. Vi hyser inte minsta tvivel om detta.

Castro talar givetvis om Alexander Dubčeks regering, trots att han inte en enda gång nämner Dubček vid namn.

De skäl som Castro lägger fram för att dra denna slutsats inbegriper det intresse imperialismen visade för upproret i Tjeckoslovakien, en viss mottaglighet bland en del kretsar i landet för detta intresse, de paroller som fördes fram angående demokratisering av det politiska systemet, påtryckningarna för att införa pressfrihet, "en process där de reaktionära elementen tog över de viktigaste informationsmedia", som började "utveckla" "en hel rad paroller om öppet närmande till kapitalistiska begrepp och teser, och ett närmande till väst."

Han håller med om att situationen inte var helt igenom dålig. En del av parollerna var "otvivelaktigt korrekta". Han håller också med om att ansvaret för att ha framkallat en situation som var så påstått gynnsam för ett återupprättande av kapitalismen måste läggas på den tidigare (Novotny-) regimen, på "felaktiga regeringsmetoder, en byråkratisk politik, ett fjärmande från massorna..."

Olika ”tendenser utvecklades samtidigt, varav en del motiverade förändringen och andra vred denna förändring i riktning mot en öppet reaktionär politik.”

Vi bör notera att Castro inte hävdar att kontrarevolutionen hade nått dithän att den inlett en väpnad kamp om makten. Det var Dubčekregimen själv det handlade om, det var den som ”på ett riskabelt sätt lutade åt en betydande förändring av systemet.” På ett annat ställe säger Castro:

Preliminärt drog vi följande slutsats: vi betvivlade inte att den politiska situationen i Tjeckoslovakien blev allt sämre och var på väg utför tillbaka till kapitalismen och att den obönhörligt skulle hamna i armarna på imperialismen.

Jag har inte för avsikt att här tvista om Tjeckoslovakien var på väg utför och på väg tillbaka till kapitalismen. De bevis som alltmer samlas bekräftar en motsatt uppfattning – att en politisk revolution höll på att mogna i Tjeckoslovakien, och att den – om Moskva inte hade ingripit – skulle ha lyckats föra en revolutionärt socialistisk regim till makten.

Rättfärdigar kränkning av suveräniteten

På grundval av sitt antagande att ”Tjeckoslovakien rörde sig mot en kontrarevolutionär situation, mot kapitalismen och i armarna på imperialismen” (som givetvis sammanfaller med det rättfärdigande som Kreml anförde för att intervensera med trupper), så begrundar Castro det viktigaste argument som Warszawapaktens allierade använde för att förklara vad de hade gjort. De sa att de hade fått en vädjan från framstående kommunister i Tjeckoslovakien som bad dem att ingripa. Av internationell solidaritet hade de besvarat denna begäran.

Castro påpekar att namnen på de som hade skrivit under denna vädjan ännu inte hade offentliggjorts då han höll sitt tal. Men han gör ingen större affär av det, utan tar upp kärnfrågan.

Enligt hans uppfattning ”innebar” interventionen ”otvivelaktigt ett brott mot juridiska principer och internationella normer”. Det ”går inte att förneka”, hävdar han, ”att Tjeckoslovakiens statliga suveränitet kränktes.” Att säga något annat vore ”ett påhitt, osanning. Och denna kränkning var i själva verket uppenbar.”

”Ur juridisk synvinkel går inte detta att rättfärdiga... Det finns inte minsta spår av laglighet. Uppriktigt sagt inget som helst.”

Castro hävdar att invasionen bara kan rättfärdigas med politisk nödvändighet. ”Enligt vår uppfattning går det beslut som togs angående Tjeckoslovakien bara att förklara ur politisk synvinkel, inte ur juridisk synvinkel.”

Som han ser det hade den politiska situationen blivit så allvarlig ”att det var fullständigt nödvändigt att till varje pris, på ett eller annat sätt, förhindra denna möjlighet [ett återupprättande av kapitalismen] från att äga rum.”

Den viktigaste punkten att godta, eller inte godta, är om det socialistiska lägret kunde tillåta en politisk situation att utvecklas som skulle leda till att ett socialistiskt land bröt sig loss, att det föll i armarna på imperialismen, eller inte. Och vår åsikt är att det inte är tillåtet och att det socialistiska lägret har rätt att på ett eller annat sätt förhindra detta. Jag skulle vilja börja med att göra klart att vi anser detta faktum vara avgörande.

Castro för fram starka skäl för att vädjan från ”gruppen av personer” utan namn är oväsentlig. Kan man spåra en viss förlägenhet i hans betoning av denna punkt?

Så sent som i januari ställdes Aníbal Escalante inför rätta för att ha föreslagit att Kreml skulle ingripa i Kubas angelägenheter och utnyttja ekonomiska påtryckningar för att förmå Fidel Castro att ändra sin linje. Det betraktades som ett allvarligt brott mot Kubas suveränitet och Escalante dömdes

till 15 års fängelse. Andra i hans grupp dömdes till straff på mellan två och tolv år.¹

Det vore något inkonsekvent av Castro att betrakta en vädjan från personer i Tjeckoslovakien som lagenlig, och på samma gång påstå att en appell från personer på Kuba med rätta hade bedömts som olaglig.

Han kunde ha argumenterat att personerna i Tjeckoslovakien var i sin fulla rätt att göra sin vädjan, eftersom den riktades mot den påstått antikapitalistiska Dubčekregimen, medan i fallet Kuba Escalantegruppens vädjan riktades mot Fidel Castros revolutionära regim. Men det är ett politiskt argument som är beroende av de två gruppernas politiska mål – där vädjan från de ansiktslösa tjeckoslovakerna var revolutionär medan Escalantes vädjan var kontrarevolutionär.

Ett sådant sätt att argumentera skulle ha stött på svårigheter när man skulle förklara varför vädjan från så olika grupper i båda fallen riktades till samma mottagare – Kreml. Varför skulle både den kriminella Escalantegruppen och den hjältemodiga tjeckoslovakiska gruppen förvänta sig ett positivt svar från Kreml om inte alla tre hade något gemensamt?

Castro undvek denna fälla genom att underordna frågan om suveränitet under politisk nödvändighet och öppen hjärtigt medge att Warszawapaktens aktion inte hade ”minsta spår av laglighet”.

Gus Hall säger hur det är

Kanske Kreml ångrade att de i denna fråga inte varit lika rättframma som Castro. De diskreta personernas vädjan förvandlades till motsatsen av vad dess upphovsmän hade tänkt sig. Den fungerade som ett sätt att avslöja hur svekfulla deras argument var.

Än idag (17 november) har Warszawapaktens allierade inte ansett det tillrådligt att avslöja under-tecknarnas namn. De som utpekades som misstänkta förnekar allt samband. Eftersom varken några framstående eller inte framstående personligheter har trätt fram för att ta åt sig äran för att ha bett om att utländska trupper skulle skickas in, så blev det alltmer uppenbart att befolkningen och kommunistpartiet var enhälligt mot interventionen. Inte ens de få inom regimen som var beredda att fungera som marionetter vågade identifiera sig! Följaktligen avstod Kreml efter några dagar från alla hänvisningar till denna vädjan.

Men istället för att medge vilken bluff de hade gjort sig skyldig till, så försökte Warszawapaktens talesmän fräckt sätta sig över den.

Vissa kretsar som är övertygade om att den återinförda censuren förhindrar de tjeckoslovakiska kommunisterna att svara hävdar till och med att invasionen hade till syfte att skydda Tjeckoslovakiens suveränitet.

Således frågar det amerikanska kommunistpartiets generalsekreterare Gus Hall retoriskt i sin pamflett *Tjeckoslovakien vid en skiljeväg*: ”Tror verkligen någon att de fem staterna faktiskt kränkte den nationella suveräniteten?” Han påstår att de bara försvarade sin egen suveränitet. ”Interventionen”, tillägger han, ”är tillfällig.” Han kröner detta resonemang med följande försäkran: ”Den kommer att lämna Tjeckoslovakiens suveränitet intakt och göra det möjligt för landet att försvara sig själv.”

Detta påminner om det ökända försvar som våldtäktsmannen lade fram när han ställdes inför rätta i vilda västern: ”För det första, ärade domare, tror någon verkligen att jag faktiskt kan våldta en försvarslös kvinna? För det andra försvarade jag bara min egen oskuld. För det tredje var det bara en tillfällig situation. Och sist men inte minst så var hon fortfarande oskuld efteråt och kunde försvara sig själv.”

¹ För Raul Castros rapport om detta, se *Intercontinental Press*, 23 februari, 1 mars, och 8 mars (s 158, 184, 202). Se även ”The Case of Anibal Escalante” av Livio Maitan i *Intercontinental Press*, 23 februari, s 155; och ”The Escalante Case” och ”Escalante and Foreign Policy” av Harry Ring i *The Militant*, 27 september och 4 oktober, 1968.

Faktum är att Moskva föredrar Gus Halls resonemang framför Fidel Castros öppenhet. Den kubanske ledarens öppna medgivande av den olagliga karaktären på Sovjets intervention i Tjeckoslovakien var ytterst generande för de som var ansvariga för operationen. Det var en orsak till att de försökte avfärda talet så fort och så tyst som möjligt.

Det vore intressant att veta vad kubanerna egentligen tänker nu om denna fråga. Hur kommer det sig att ledarna i Moskva överhuvudtaget kunde använda ett så klumpigt påhitt som en vädjan från anonyma personer? Och varför har de inte sagt något om de argument som Gus Hall tänkte ut, och hävdade att Tjeckoslovariens suveränitet bevarades med hjälp av interventionen?

Har kommunismen förlorat sin dragningskraft?

Vi ska säga mer i denna fråga, men låt oss först följa Castros resonemang efter att han antagit Warszawapaktregeringarnas påstående att Tjeckoslovakien måste räddas från att bli kapitalistiskt som en grundläggande förutsättning.

Det räcker inte, säger han, att bara godta som ett faktum att ”Tjeckoslovakien var på väg mot en kontrarevolutionär situation och att man måste förhindra den.” Det krävdes mer.

”Vi måste analysera orsakerna”, fortsätter han, ”och fråga oss vilka faktorer som gjorde detta möjligt och skapade behov av en så dramatisk, drastisk och smärtsam åtgärd.” Vi måste ”analysera de orsaker, faktorer och omständigheter” som ledde till en situation som fick en grupp personer ”att vädja till andra länder i det socialistiska lägret att skicka sina arméer för att förhindra kontrarevolutionen att segra i Tjeckoslovakien, och hindra de imperialistiska ländernas intriger och sammanväringar att slita bort Tjeckoslovakien från de socialistiska ländernas gemenskap från att lyckas.”

Frågan är oerhört viktig för Fidel Castro:

Mina herrar, är det tänkbart att det under några omständigheter, efter 20 års kommunism i vårt land, efter en kommunistisk revolution, en socialistisk revolution, att det efter detta skulle kunna uppstå en situation där en grupp ärliga revolutionärer i detta land, förfärad över framtidsutsikterna att kontrarevolutionens positioner skulle flyttas fram – eller snarare urarta – i riktning mot imperialismen, att de skulle känna sig tvingade att be om hjälp från vänskapligt sinnade arméer för att hindra denna urartning från att äga rum? Vad skulle ha hänt med folkets kommunistiska samvete [medvetande]? Vad skulle ha hänt med folkets revolutionära uppmärksamhet? Med folkets värdighet? Med folkets revolutionära moral? Om en sådan situation skulle uppstå någon dag, vad skulle då hända med alla dessa saker som för oss är det väsentliga i revolutionen?

Vad Castro säger här fullkomligt konsekvent är, att om man intar ståndpunkten att Tjeckoslovakien var på väg att falla som en mogen frukt till kapitalismen, då måste man dra vissa slutsatser om kommunismens dragningskraft. Hur ska man förklara att kapitalismen hade ett så starkt ideologiskt grepp om det tjeckoslovakiska folket? Och inte bara efter att under 20 år ha levt under en arbetarstat i Tjeckoslovakien, utan 51 år efter den ryska oktoberrevolutionen och 10 år efter kubanernas seger.

Och då befinner sig dessutom kapitalismen i sin döds kamp. En kapitalism som har givit världen två världskonflikter, en stor depression, och ett stort antal mindre. Det är en kapitalism som har givit världen fascismen, och i fallet Tjeckoslovakien en nazistisk ockupation. Dessutom en kapitalism som redan har raderat ut två städer med hjälp av atombomber och som hotar att utrota hela mänskligheten i en kärnvapenförintelse. En kapitalism som ådragit sig hat och förakt från hela världen på grund av aggressioner som den nuvarande i Vietnam. En kapitalism som har orsakat kraftfulla uppror från ungdom som lever under den. En kapitalism som i USA har utlöst upprepade explosioner i ghettona.

Inför allt detta tvingas Kreml säga – om inte i ord så i handling – att kapitalismen är mer lockande för folket i Tjeckoslovakien än kommunismen!

Fidel Castro har svårt att acceptera detta. Det är för svårt för varje revolutionär att acceptera. Ändå är den slutsatsen omöjlig att undvika om man går med på antagandet att faran för kontrarevolution var så stor i Tjeckoslovakien att man måste skicka in utländska trupper för att krossa den.

Den rakt motsatta slutsatsen följer om det egentligen handlade om att en politisk revolution höll på att mogna i Tjeckoslovakien. Ty det innebär att folket i Tjeckoslovakien istället för att vilja återvända till kapitalismen ville gå framåt till en socialistisk demokrati. Om det är fallet så är det inte möjligt att kapitalismen kan återupprättas i Tjeckoslovakien. Striden står mot byråkratismen – det mönster av stalinistisk byråkratism som påtvingats landet utifrån.

Försummelse av de kommunistiska idealen

Men låt oss följa Castros resonemang vidare. Han vidhåller att ”det tillkommer den kommunistiska rörelsen som en oundviklig plikt att genomföra en grundlig studie av de orsaker” som gav upphov till situationen i Tjeckoslovakien.

Detta uppslag är återigen fullständigt konsekvent. Om man har hittat en så skriande svaghet så kan det förefalla vara hög tid att – 51 år efter bolsjevikernas seger – ta reda på vad som har gått fel och vad man kan göra för att rätta till det. Om kommunismens främsta styrka inte längre är styrkan hos dess teorier och exempel, utan bara i hur många och hur bra bajonetter den har, då befinner den sig i en mycket farlig situation. Tänk om de personer som hanterar bajonetterna också lockas av kapitalismen och börjar välkomna den istället för att kämpa mot den?

Med säkerhet kommer varje revolutionär socialist att stöda Castro i hans krav på en djupgående analys av orsaken till situationen i Tjeckoslovakien. Man kan vara lika säker på att den sovjetiska byråkratin inte kommer att vara intresserad. Det sista Stalins arvtagare vill ha är en ordentlig studie av orsaken till situationen i Tjeckoslovakien.

Vi kan skriva upp ännu ett skäl till deras svala mottagande av Castros tal.

Castro konstaterar: ”Detta torde inte vara det rätta tillfället att göra eller försöka göra en djupgående analys. Men vi kan nämna några fakta och idéer: statsledningens byråkratiska metoder, brist på kontakt med massorna... avvikelsen från de kommunistiska idealen.”

Han berör i synnerhet avvikelsen från de kommunistiska idealen, till att börja med internationalismen. ”Det kommunistiska idealet får inte för ett enda ögonblick glömma internationalismen”, säger han.

”Sälja allt möjligt gammalt skräp”

Kommunister som sitter vid makten får inte glömma resten av världen. ”De... får aldrig glömma den övriga världen och den grad av misär, underutveckling, fattigdom, okunnighet och exploatering som råder där; hur mycket av elände och fattigdom som ackumulerats.”

Det går inte att ingjuta en verkligt internationalistisk inställning i folket om det tillåts glömma denna verklighet och den fara som imperialismen utgör. Det är fel att ”söka mobilisera massorna endast genom incitament och genom tillfredsställandet av deras konsumtionsbegär”. Castro fortsätter:

Vi kan säga – och idag är det nödvändigt att tala klart och uppriktigt – att vi har iakttagit i vilken grad dessa ideal och dessa internationalistiska solidaritetskänslor, denna vaksamhet, detta medvetande om världens problem försvunnit eller förträngts i några socialistiska länder i Europa.

Vad Castro uppenbarligen tänker på är den hjälp som de mer välbeställda ”socialistiska” länderna borde ge fattigare länder och revolutionära rörelser som fortfarande kämpar för att gripa makten. Senare avslöjar han några skandalösa exempel på Kubas erfarenheter på detta område.

”Vid många tillfällen sålde de väldigt föråldrade fabriker till oss.” De var ivriga att ”sälja allt möjligt gammalt skräp...” Novotnyregimen sålde vapen till Kuba som var ”krigsbyte från nazisterna, vapen som vi har betalat och fortfarande betalar för...” Titoregimen vägrade till och med sälja vapen till det revolutionära Kuba, trots att de hade erbjudit Batista det.

Det är ett mycket talande påpekande. Warszawapaktens ledare måste ha vändats en del när det avslöjades offentligt. Det kanske var då de beslutade sig för att kasta dokumentet i papperskorgen.

Frågade man Castro om invasionen?

Men Castro kunde ha sagt mycket mer under rubriken ”internationalism”. Till och med när det gäller dess ekonomiska sidor begränsar han sig i stor utsträckning till frågan om internationell solidaritet för att bekämpa den imperialistiska fienden och gripa sig an med de underutvecklade länderna. Han utelämnar fullständigt hur byråkratins parasitära ekonomiska intressen påverkar det internationella samarbetet och är ett hinder för att på ett riktigt sätt lösa frågor som att uppnå optimala proportioner vid produktionen av olika sorters varor.

Castros tystlåtenhet i fråga om internationalismens politiska sidor är ännu mer slående. Var finns de bästa exemplen på internationalism om inte när det gäller att komma fram till gemensamma lösningar på de gemensamma politiska problem som arbetarrörelsen står inför, i synnerhet när den drabbar samman med imperialismen?

Men vilket internationellt organ sattes upp i enlighet med den demokratiska centralismens regler och tog upp frågan om tendensen i Tjeckoslovakien i riktning mot en påstått kontrarevolutionär situation? Vilket internationellt organ, bestående av representanter från samtliga socialistiska länder, bestämde att det inte fanns någon annan lösning än en överraskningsinvasion med i huvudsak sovjetiska trupper?

Frågade man till exempel Castro om hans åsikter eller förslag till möjliga alternativ? Meddelades han ens i förväg? Eller fick han höra om aktionen först efter att den hade ägt rum?

Alla tecken tyder på att beslutet togs i hemlighet av toppbyråkrater i Moskva som föredrog att förbli anonyma. Än idag är det inte känt om någon av de som deltog bakom stängda dörrar i dessa hemliga överläggningar var mot det eller om beslutet var enhälligt. Alla andra i det ”socialistiska lägret” var i efterhand tvungna att träda fram och offentligt räknas bland de som var för eller mot, en situation som knappast är värdigt en kommunist. Och kritiken vann inte mycket gehör, som vi kan se på hur Castros tal togs emot.

”Fredlig samexistens”

En annan sedvänja hos ”vissa socialistiska länder i Europa” som Castro fördömer är ”fredspredikandet”. Som han tålmodigt förklarar förespråkar han naturligtvis inte krig. ”Vi betraktar oss inte som fiender till freden. Vi är inte anhängare till krig. Vi pläderar inte för en världskatastrof.” Man tycker att det är fel att hålla på att ropa fred, fred när det inte är fred. ”Och dessa realiteter försvinner inte bara genom att predika denna iver för fred i eget hus. Om man skall predika fred, låt det åtminstone ske i fiendens läger, men predika inte fred i det egna lägret.”

Det som Castro angriper här utan att tala rent ut är begreppet ”fredlig samexistens” som Kreml torgför, och vilket spelar imperialismen i händerna och har lett till katastrof efter katastrof för arbetarklassen internationellt.

En fri debatt om denna politik och dess konsekvenser vore till stor nytta, speciellt ”i vissa socialistiska länder i Europa”, framförallt Sovjetunionen. Men en fri debatt om sådana ämnen i dessa länder är tabu. Det är därför Castros tal inte verkar ha klarat av den ”socialistiska” censuren.

Vad med Sovjetunionen?

En del av Castros hårdaste kritik riktar sig direkt mot Sovjetunionen. Han säger till exempel: ”Vi är mot alla de borgerliga liberala reformerna i Tjeckoslovakien. Men vi är också mot de liberala ekonomiska reformer... som även har genomförts i andra länder inom det socialistiska lägret.” Efter att ha citerat ur en artikel i *Pravda* som angrep en påstådd tendens att införa ”affärsrelationer” och ”ge det privata kapitalet ett vidsträckt handlingsområde”, frågar Castro:

Kan detta händelsevis betyda att Sovjetunionen också kommer att tygla vissa strömningar på det ekonomiska området som är för att lägga allt större betoning på affärsrelationer och det spontana i dessa relationer, och de som till och med har försvarat det önskvärda med marknaden och hur välgörande priser som grundas på marknaden är? Innebär det att Sovjetunionen blir medvetet om behovet att stoppa dessa strömningar? Mer än en artikel i den imperialistiska pressen har jublande hänvisat till dessa strömningar som också existerar i Sovjetunionen.

Här är inte tillfälle att diskutera huruvida de ”ekonomiska reformerna” i både Tjeckoslovakien och Sovjetunionen pekar i riktning mot ett kapitalistiskt återupprättande. Jag tror att det går att visa att de inte överskrider den byråkratiska planeringens gränser, oavsett vilka faror som den sortens planering allmänt sett kan innebära för den sovjetiska ekonomin. Det vi ska lägga märke till är hur konsekvent Castro är.

Om de ”liberala” ekonomiska reformerna rörde vägen för en kontrarevolutionär situation i Tjeckoslovakien så gäller samma sak för Sovjetunionen. Och om de sovjetiska ledarna är oroad över vad som hände i Tjeckoslovakien så borde de vara ännu mer bekymrade över vad som händer mitt framför näsan på dem i Sovjetunionen.

Underförstått i Castros resonemang är denna fråga: om analysen av tendensen i Tjeckoslovakien är riktig, måste man inte då dra slutsatsen att en kontrarevolutionär situation utvecklas i Sovjetunionen?

Moskva förbiser att peka ut USA-imperialismen

En ännu mer bitande kritik rör Moskvas relationer till Washington. Han säger:

Det stör oss att det hittills inte riktats några direkta förebråelser mot yankee-imperialismen i något av de uttalanden som utfärdats av de länder som skickade in regementen i Tjeckoslovakien eller i förklaringen av dessa händelser. Vi har fått omfattande information om alla föregående händelser, alla fakta, alla avvikelser, allt om den ena högergruppen eller den andra liberala gruppen. Vi har fått information om deras aktiviteter.

Imperialisternas aktiviteter och intriger är kända, och det stör oss att varken Sovjetunionens kommunistiska parti eller dess regering, eller regeringarna i de andra länder som skickade trupper till Tjeckoslovakien, har riktat några direkta anklagelser mot yankee-imperialismen för dess ansvar för händelserna i Tjeckoslovakien.

Castro betonar denna viktiga punkt:

Det har gjort vissa vaga hänvisningar till världsimperialismen, till världsimperialistiska kretsar och några lite mer konkreta uttalanden om imperialistiska kretsar i Västtyskland. Men vem känner inte till att Västtyskland helt enkelt är ett redskap för yankee-imperialismen i Europa, det mest aggressiva, mest självklara redskapet – det vill säga ett redskap för CIA, Pentagon och USA:s imperialistiska regering? Och vi vill bestämt uttrycka vår oro över det faktum att inget av uttalandena direkt klandrar yankee-imperialismen, som är den mest största boven i den världsomspännande komplotten och sammansvärjningen mot det socialistiska lägret. Och det är helt nödvändigt att vi uttrycker dessa tankar.

Castro höll sitt tal bara två dagar efter invasionen. Nästan tre månader har gått nu, och ändå har

hans talande kritik inte bemötts.

De sovjetiska ledarna har i själva verket följt en rakt motsatt linje. De har ansträngt sig för att visa sig vänliga mot Washington. Tjänstemän från utrikesdepartementet som blivit inbjudna att tala med de sovjetiska diplomaterna har läckt till pressen att Brezjnev och Kosygin var angelägna om att försäkra Johnsonadministrationen att det inte fanns något skäl att händelserna i Tjeckoslovakien skulle ändra på den nuvarande avspänningen i förhållandet mellan länderna, eftersom invasionen bara hade till syfte att normalisera en familjeangelägenhet inom Sovjetunionens inflytelsesfär. Utrikesdepartementet och Vita huset tänkte utan tvekan på behovet att normalisera en del familje-problem på det västra halvklotet när de tillkännagav hur väl de förstod Moskvas ståndpunkt.

I ljuset av data är det svårt att undvika följande slutsatser:

1. Det var inte någon av USA anstiftad kontrarevolutionär situation i Tjeckoslovakien, oavsett hur många järn CIA försökte smida i elden.
2. Efter ett inhemskt uppror var landet på väg mot en politisk revolution och upprättandet av en socialistisk demokrati.
3. Washington insåg detta och insåg också oron i Moskva inför detta perspektiv, en oro som de i viss mån delade.
4. Washington antydde redan på förhand att de inte skulle reagera på något verkligt fientligt sätt mot aktioner som Moskva skulle kunna vidta för att normalisera situationen, oavsett vilka propagandavinster imperialistiska media skulle försöka klämma ur dem eller vilka uttalanden tjänstemän ur Johnsonadministrationen skulle tvingas göra för protokollet.
5. Castros anspelningar på detta irriterade Moskva eftersom de ifrågasatte dess politik att fortsätta den "fredliga samexistensen", det vill säga att samarbeta med USA-imperialismen för att bevara status quo. Därav beslutet att bemöta Castros kritik med tystnad.

Slutbetalningen i Latinamerika

Under OLAS-konferensen [Latinamerikanska solidaritetsorganisationen] i Havanna förra året kritiserade Castro den sovjetiska politiken att göra affärer med oligarkiernas tyranniska regeringar i Latinamerika trots att de deltog i USA:s blockad mot det revolutionära Kuba. Han reser denna fråga på nytt i sitt tal om händelserna i Tjeckoslovakien.

Det är förståeligt att länderna i Warszawapakten sände arméer för att knäcka den imperialistiska sammansvärjningen och kontrarevolutionens framsteg i Tjeckoslovakien. Men vi har varit oeniga med, missnöjda med och har protesterat mot det faktum att just dessa länder ekonomiskt, kulturellt och politiskt har närmat sig de oligarkiska regeringarna i Latinamerika, som inte bara är reaktionära regeringar och suger ut sina folk, utan också skamlösa medbrottslingar under de imperialistiska angreppen mot Kuba och skamlösa medbrottslingar i den ekonomiska blockaden mot Kuba. Och dessa länder har uppmuntrats och ingivits mod av det faktum att våra vänner, våra naturliga allierade, inte har tagit några hänsyn till den avskryvda och förrädiska roll som dessa regeringar har spelat mot ett socialistiskt land.

Och samtidigt som vi förstår behovet av en internationalistisk anda och behovet att – även med trupper – hjälpa ett broderland för att modigt möta imperialisternas planer, så frågar vi oss om denna politik av ekonomiskt, politiskt och kulturellt närmande till de oligarkiska regeringarna som är medbrottslingar i imperialisternas blockad mot Kuba kommer att upphöra.

För att slå fast sin springande punkt åberopar Castro rapporter från olika städer i Latinamerika som visar att alla dessa reaktionära regeringar och deras press sög ut allt från händelserna i Tjeckoslovakien och hytte med näven mot Sovjetunionen. Exemplet Venezuela visar skillnaden mellan den reaktionära regeringens inställning när USA invaderade Dominikanska republiken och deras

inställning i fallet Tjeckoslovakien. I det förra fallet

avbröts inga relationer, inga affärer bordlades, inga ekonomiska förbindelser stördes – inget sådant hände. Och nu tillåter de sig lyxen att kasta den sortens förbindelser i ansiktet på länderna i det socialistiska lägret, förbindelser som de senare faktiskt har tiggat om, den sorts förbindelser som de har tiggat om från en regering som är en av yankee-imperialismens mest reaktionära och tvättäkta medbrotslingar. Och nu kastar de det i ansiktet på de socialistiska länderna.

Det är resultatet av denna politik när det verkligen gäller, i sanningens ögonblick.

Man undrar vad Castro i grund och botten tänker om sovjetbyråkratin. Tror han verkligen att den kommer att ta reson, att den kan reformeras genom att peka på en del av de katastrofala resultaten av dess reaktionära politik? Hursomhelst hävdar han konsekvent att om de bättrade sig i Tjeckoslovakien så borde de också göra det på en rad andra områden, inklusive deras försök att ställa in sig hos de latinamerikanska oligarkierna.

Högerledningarna i de kommunistiska partierna

I förbigående gisslar han de europeiska kommunistpartierna, som för tillfället är "villrådiga".

Och vi undrar om möjligen relationerna till kommunistpartierna i framtiden kommer att grunda sig på principiella ståndpunkter eller om de kommer att fortsätta med sin ryggradslösa inställning och vara underhuggare, lakejer – en situation där bara de som har en ryggradslös hållning, säger "ja" till allt och aldrig intar en självständig ståndpunkt om någonting, skulle anses vara vänskapliga.

Mot detta ställer han det kubanska kommunistpartiets principiella inställning när de stödde gerillan i Venezuela, Bolivia och Guatemala när denna övergavs av ett "förrådiskt högerledarskap".

Ändå anklagades vi för att vara äventyrare, för att lägga oss i andra länders angelägenheter, för att lägga oss i andra partiers angelägenheter.

I ljuset av fakta och den grymma verklighet som förmådde länderna i Warszawapakten att skicka sina trupper för att krossa kontrarevolutionen i Tjeckoslovakien, och – enligt deras uttalande – för att stöda en minoritet mot majoritetens högeruppfattningar, i ljuset av detta frågar jag mig om de också kommer att upphöra med sitt stöd till de högerinriktade, reformistiska, svekfulla, undergivna ledarskapen i Latinamerika som är mot den väpnade revolutionära kampen, som är mot folkens befrielsekamp.

Och med exemplet från dessa bittra erfarenheter undrar jag om partierna i dessa länder, i linje med det beslut som togs i Tjeckoslovakien, om de kommer att sluta att stöda de högergrupper som förråder den revolutionära rörelsen i Latinamerika.

Det går att se hur logisk Castro är. Alla möjliga anklagelser riktades mot kubanerna därför att de stödde minoritetsgrupper av revolutionära gerillatrupper mot kommunistpartiernas ledare som förrådade dem. Kubanerna anklagades för att – det värsta av alla brott! – ingripa i andra länders och andra partiers interna angelägenheter.

Men kan man tänka sig, Warszawapakten skickade mer än 600.000 soldater för att ingripa i ett annat lands och ett annat kommunistpartis inre angelägenheter, och förklarade att en minoritet där hade bett om hjälp. Är det inte på sin plats med en ursäkt till kubanerna? Och om man hoppar över ursäkten, borde inte Warszawapakten regeringar i konsekvensens namn ändra sin linje 180 grader i Latinamerika?

En öppen diskussion i Tjeckoslovakien om denna punkt skulle ha hjälpt till att klargöra situationen där. Men klarhet är inte direkt vad Moskva vill ha i Tjeckoslovakien.

Priset för att blidka imperialismen

Allt detta är inledningen till den skarpaste jämförelse som Castro hittills gjort mellan de revolutionära principer som kubanerna grundar sig på och den linje om "fredlig samexistens" gentemot imperialismen som Kreml följer.

Vi tror sannerligen inte på att det under nuvarande omständigheter, eller under några omständigheter så länge imperialismen existerar, går att förbättra relationerna mellan det socialistiska lägret och imperialismen. Vi tror inte och kan inte tro på möjligheten av en förbättring av förhållandena mellan det socialistiska lägret och den amerikanska imperialistiska regeringen så länge detta land spelar rollen av internationell polis, angripare av folken och fiende och systematisk motståndare till revolutioner över hela världen. Än mindre kan vi tro på sådana förbättringar mitt under en så kriminell och feg aggression som den som riktas mot Vietnam.

Vår ståndpunkt här är glasklar: en ståndpunkt som är i överensstämmelse med hur verkligheten ser ut i världen och sant internationalistisk och uppriktigt och beslutsamt stöder den revolutionära rörelsen i hela världen. Och i så fall kan inte förhållandena till USA:s imperialistiska regering förbättras, eller förhållandena till USA:s imperialistiska regering kan bara förbättras till priset av att vägra att ge ett konsekvent stöd till den världsomfattande revolutionära rörelsen.

Monopol på kärnvapen

Castros mål är uppenbart. Men han håller sig inte på denna abstrakta nivå. Han går rakt på sak.

Han citerar en rapport från Washington daterad 22 augusti, där man återger ett uttalande från statssekreterare Dean Rusk att den sovjetiska interventionen i Tjeckoslovakien äventyrar alla förbättringar av relationerna mellan Öst och Väst, och att situationen skulle kunna innebära att den amerikanska senaten blockerar ratificeringen av ickespridningsavtalet. Castro förkunnar:

Detta kan knappast undgå att glädja oss. Vårt folk känner till den kubanska delegationens uppfattning om detta berömda ickespridningsavtal, som praktiskt taget ger stormakterna permanent förmån av monopol på kärnvapen och monopol på teknologi inom ett område inom energin som kommer att vara oundgänglig för mänsklighetens framtid. Vi var framförallt bekymrade över det faktum att många länder i världen, inklusive vårt, skulle bli tvungna att acceptera att USA:s imperialistiska regering skulle ha monopol på dessa vapen som närsomhelst skulle kunna användas mot alla folk, i synnerhet med tanke på att det föreslagna avtalet också åtföljdes av en förvånansvärd deklaration angående att försvara länder som hade undertecknat avtalet och som skulle kunna bli hotade med kärnvapen. Länder som Vietnam, som Kuba, som valde att inte godta den sortens avtal, och än mindre underteckna det i en situation där aggressionen mot Vietnam hela tiden intensifieras, lämnas utanför ramen för varje skydd, och hamnar således i en kategori av länder som imperialisterna teoretiskt skulle kunna ha rätt att angripa oss med kärnvapen. Och alla känner givetvis till vår ståndpunkt.

Den sista anspelningen gäller tveklöst den berömda Kubakrisen 1962, då kubanerna gick med på att placera ut defensiva kärnvapen för att avskräcka Washington från att försöka med en ny Grisbuktsinvasion. När Chrusjtjov utan konsultationer drog tillbaka vapnen blev den kubanska regeringen mycket förbittrad.

Eftersom ickespridningsavtalet i första hand riktade sig mot Kina så lästes utan tvivel Castros anmärkningar med intresse i Beijing. Följande stycke stämmer faktiskt nära överens med Beijings uppfattning:

Med hänsyn till fakta, inför en imperialism som ständigt intrigerar, alltid konspirerar mot det socialistiska lägret, frågar vi oss om de idylliska förhoppningarna om förbättrade relationer till USA:s imperialistiska regering kommer att bibehållas eller ej. Vi frågar oss om man, som en konsekvens av händelserna i Tjeckoslovakien, kommer att anta en ståndpunkt som kommer att innebära att man förnekar sådana idylliska förhoppningar i förhållande till yankee-imperialismen.

Och rapporten säger att en förbättring av relationerna äventyras och att det finns risk för att avtalet inte ratificeras. Enligt vår åsikt vore detta det bästa som skulle kunna hända.

Det är en svidande skarp kritik av Moskvas politik att försöka blidka USA-imperialismen på bekostnad av det "socialistiska lägrets" övergripande intressen. Men av detta ska man inte dra slutsatsen att Castro förbereder sig för att ansluta sig till Mao-kulten. Han uttrycker ett självständigt, revolutionärt motstånd mot Moskvas och Washingtons gemensamma ansträngningar att bibehålla status quo.

Vad med Vietnam?

Castro går ännu mer direkt och dräpande till angrepp i frågan om att stöda den vietnamesiska revolutionen mot USA:s aggression:

I TASS-uttalandet, som förklarar beslutet som fattades av regeringarna i Warszawapaktländerna, heter det: "Broderländerna sluter bestämt och solidariskt upp mot alla hotelser utifrån. Aldrig skall det tillåtas att någon bryter en enda länk i de socialistiska staternas gemenskap." Och vi undrar: Inbegriper deklARATIONEN Vietnam? Inbegriper deklARATIONEN Korea? Inbegriper deklARATIONEN Kuba? Betraktas Vietnam, Korea och Kuba som länkar i det socialistiska lägret, länkar som inte får brytas av imperialisterna?

Enligt deklARATIONENS innehåll har Warszawapakten sänt sina divisioner till Tjeckoslovakien. Och vi undrar: Skall Warszawapaktsdivisioner skickas till Vietnam, om yankee-imperialisterna trappar upp sin aggression, och om det vietnamesiska folket skulle begära hjälp? Kommer Warszawapaktsdivisioner att skickas till Korea, om yankee-imperialisterna angriper detta land? Kommer Warszawapaktsdivisioner att skickas till Kuba, om yankee-imperialisterna angriper vårt land, eller om vårt land hotas av ett imperialistiskt angrepp – och vi begär denna hjälp?

När Johnson först utvidgade kriget i Vietnam kan vi påminna oss om att Castro omedelbart uppmanade till ett massivt svar på det imperialistiska angreppet. Varken Moskva eller Beijing brydde sig om hans vädjan.

Kubanerna själva fördubblade sina ansträngningar att hjälpa Vietnam genom att öppna nya revolutionära fronter i Latinamerika. Det var en av Che Guevaras uttalade syften med att starta gerillakampen i Bolivia. Via högerledarna i de kommunistiska partier som stod under deras kontroll hindrade Kreml dessa försök.

Men i Tjeckoslovakien verkade Kreml plötsligt bli medveten om den kontrarevolutionära faran, och med väldig fart mobiliserade de och skickade omedelbart 600.000 eller fler soldater ut i strid. Castro förkunnar:

Vi accepterar den bittra nödvändighet som krävde att man skickade trupper till Tjeckoslovakien, vi fördömer inte de socialistiska länder, som fattade beslutet. Men som revolutionärer, och med utgångspunkt i våra principiella ställningstaganden, har vi rätt att kräva att man intar en konsekvent ställning till alla andra frågor, som berör världens revolutionära rörelse.

Castro låter nästan ironisk. Men ironin är sannolikt oavsiktlig. Han är övertygad om att Kreml i grund och botten drivs av revolutionära mål. Han hoppas att de ska låta sig påverkas av förnuftets makt och börja reformera sig själva.

Men denna förhoppning är orealistisk. Det är ett misstag att tro att det grundläggande felet med Kremels politik är motsägelser. Det som bestämmer Kremels inriktning är svårare att rätta till. Detta något är den sovjetiska byråkratins, den parasitära kastens, materiella intressen. Byråkratins behov råkar inte vara samma som världsrevolutionens behov. I själva verket är de oftast raka motsatsen till dessa behov.

Nationell suveränitet och världsrevolution

Att Castro försöker underordna alla andra politiska överväganden under världsrevolutionens behov visar sig i hur han värderar den tjeckoslovakiska nationella suveränitetens relativa betydelse.

För kubanerna är denna fråga särskilt viktig, säger han. De har under hela sin historia tvingats stå inför problemet med intervention. Således ”är det logiskt att många reagerade känslomässigt inför det faktum att utländska arméer tvingades komma för att förhindra en katastrof.” Castro syftar här på den utbredda sympati för Kuba som fanns i Tjeckoslovakien. Han fortsätter:

Och eftersom av olika skäl vårt samvete [medvetande] logiskt har formats av uppfattningen att förkasta sådana gärningar, kommer enbart utvecklingen av vårt folks politiska medvetande att göra det möjligt för dem att avgöra när en sådan handling blir nödvändig och när man måste acceptera den, till och med trots det faktum att den kränker en rätt som suveräniteten, som – enligt vår uppfattning – i detta fall måste lämna plats för den världsrevolutionära rörelsens viktigaste intressen och folkens kamp mot imperialisterna, som enligt vår åsikt är den grundläggande frågan. Och otvivelaktigt skulle en utbrytning av Tjeckoslovakien och att den hamnade i imperialismens armar ha inneburit ett hårt slag, ett ännu hårdare slag mot den världsomfattande revolutionära rörelsens intressen.

Han avslutar denna punkt med ett allmänt påstående: ”Vi måste lära oss att analysera dessa sanningar och avgöra när ett intresse måste lämna plats för andra intressen för att inte hamna i romantiska eller idealistiska ståndpunkter som saknar kontakt med verkligheten.”

Detta är källan till Castros konsekventa hållning – han underordnar alla andra intressen under världsrevolutionens intressen. Paradoxalt nog råkar detta också peka direkt på den svagaste punkten i Castros ståndpunkt. Var står frågan om socialistisk demokrati i förhållande till världsrevolutionens intressen?

Avvisar socialismen demokrati i allmänhet?

I sitt tal behandlar Castro knappt demokrati överhuvudtaget. Vad gäller *socialistisk* demokrati så är faktum helt enkelt att han inte ens nämner det.

Om något så antyder han en negativ inställning till demokrati. Således säger han, att det i Tjeckoslovakien ”släpptes lös ett riktigt liberalt ursinne. En hel rad politiska paroller för att bilda politiska partier började uppstå, för öppet antimarxistiska och antileninistiska teorier...” Han anför vidare: ”En rad paroller började föras fram, och det vidtogs faktiskt åtgärder såsom att inrätta en borgerlig form av ’pressfrihet’. Det betyder att kontrarevolutionen och utsugarna, socialismens verkliga fiender, beviljades rätten att tala och skriva fritt mot socialismen.”

Alla bevis visar att det som egentligen höll på att utvecklas i Tjeckoslovakien var en mäktig proletär strömning som krävde rätten att få tala ut mot den kvävande byråkratiska regimen, rätten att bilda oberoende *kommunistiska* politiska grupperingar som på Lenins tid, och rätten att införa socialistisk demokrati i Tjeckoslovakien. Det är inte samma sak som en ”borgerlig form” av demokrati.

Man undrar om det inte var denna fråga som fick Castro att felbedöma det som hände i Tjeckoslovakien. I början av talet säger han:

En process av något som kallades demokratisering påbörjades. Den imperialistiska pressen uppfann ett annat ord, ordet ”liberalisering”, och började skilja mellan progressiva och konservativa – och kallade de som stödde en rad politiska reformer för progressiva, och de som stödde den tidigare ledningen för konservativa. Det var uppenbart – och vi måste ange vår åsikt om båda: de konservativa och liberalerna... Det påminner oss något om Kubas tidigare historia, denna uppdelning mellan konservativa och liberaler, en situation som man givetvis inte väntade sig under de socialistiska revolutionernas politiska processer.

Om vi har förstått Castro rätt så tror han att målet för de som ville demokratisera Tjeckoslovakien var att införa smutsig partipolitik och futtigt ”röstfiske” av den sort som Kuba var bekant med före revolutionen. Och om vi inte misstar oss så anser han att den typen av ytlig, bedräglig politik är en ”borgerlig form” av demokrati.

Det finns absolut inget tvivel om hur lumpen, ytlig och falsk den borgerliga demokratin var på det politiska området på Kuba före revolutionen, och för den delen över resten av den kapitalistiska världen idag. Men frågan om ”borgerliga former” av demokrati är inte uttömd med detta faktum.

Frågan är mycket större. I själva verket omfattar den världsrevolutionens allra djupaste teoretiska och politiska problem idag, och hur dessa problem hänger samman med arvet från tidigare revolutioner.

Marxismen avvisar inte de tidigare revolutionernas framsteg, såsom att de borgerliga revolutionerna mot feodalismen erövrade demokratin. Marxismen försvarar dessa erövringar, försöker fördjupa och utveckla dem, överskrida dem och inte avskaffa dem.

Marxismens åsikt om den borgerliga demokratin är således att den utgjorde ett enormt framsteg för mänskligheten, en av de tidigare revolutionernas stora landvinningar. Marxisternas kritik mot den borgerliga demokratin är att den förblev begränsad, den gick inte långt nog.

En av de främsta anklagelser som den revolutionära marxistiska rörelsen riktar mot dagens kapitalistiska system är att det gör slut på alla sina tidigare stadier progressiva drag, och har en tendens att krympa, inskränka på, begränsa demokratin till ett tomt skal, på det politiska såväl som andra områden.

Kulmen på denna tendens är fascismen, det vill säga en återgång till fullständigt barbari. Gentemot fascismen är revolutionärer förpliktade att – självständigt och med sina egna metoder – med all kraft försvara en borgerliga demokratin. Att inte göra det är självmord.

Det handlar om ännu mer än det. Det marxistiska programmet betraktar den borgerliga demokratin som en av de tidigare revolutionernas erövringar, och kräver att den utvidgas till en proletär demokrati och sprids från det begränsade tillämpningsområde den har haft även under borgarklassens bästa dagar till hela det ekonomiska och samhällssystemet, ända ner på fabriksnivå. Det är den viktiga tankegång som Lenin utvecklade i *Stat och revolution*, där han också funderar på frågan hur det ska genomföras.

Som vi kan se i Castros tal är han mycket väl medveten om hur viktig och betydelsefull den nationella suveräniteten är. Vad är nationell suveränitet om inte en av den borgerliga demokratis former? Så fort vi betraktar den nationella suveräniteten ur denna synvinkel, så ser vi genast begränsningarna hos dagens borgarklass som är vare sig en revolutionär eller progressiv kraft. I de underutvecklade länderna är borgarklassen inte längre förmögen att uppnå nationell suveränitet i verklig mening. Den framträdde för sent. I de utvecklade länderna har borgarklassen nått det imperialistiska stadiet, och där kränker de den systematiskt. Historiens dialektik har således tilldelat proletariatet uppgiften att erövra eller försvara den nationella suveräniteten. Situationen i dagens Vietnam utgör nästan ett perfekt exempel.

Lenin var den förste att inse den politiska betydelsen av detta och skriva in rätten till självbestämmande i bolsjevikernas program.

Segern för den bolsjevikiska revolutionen löste inte frågan ens i den arbetarstat som upprättades under Lenin. Rätten till självbestämmande innefattar rätten av avskilja sig från en federation som Sovjetunionen. Det innebär inte nödvändigtvis en katastrof för en socialistisk stat att stå utanför denna federation. Det visar sig i exemplen Kina, Korea, Vietnam, och... Kuba. Varför skulle inte i princip vilket som helst av länderna i Östeuropa kunna stå lika självständigt från Sovjetunionen som låt oss säga Kuba? Varför skulle det inte också kunna gälla vilken som helst av republikerna i

Sovjetunionen?

Sanningen är att om de fick begagna sig av denna demokratiska rätt så skulle det stärka det socialistiska lägret betydligt. Erfarenheten med Kuba är ett levande bevis på det.

Men i Tjeckoslovakien ställdes inte frågan på detta sätt. Det finns inga tecken på att arbetarna, eller medlemmarna i kommunistpartiet, eller majoriteten av Novotnys kommunistiska motståndare i regeringen ville avbryta relationerna med Sovjetunionen, eller Warszawapakten, eller ens bli lika självständigt som Kuba. Det de konkret ville ha var socialistisk demokrati i landet.

Vi kommer då till den avgörande frågan: Låg det inte i världsrevolutionens intressen att upprätta socialistisk demokrati i Tjeckoslovakien?

Socialistisk demokrati och världsrevolution

Castro talar nedsättande om personer som är helt upptagna av intellektuell eller konstnärlig frihet och liknande frågor, även om han medger att de har en poäng och att det har funnits missförhållanden. Men den sortens intressen angår knappt mänsklighetens stora massor som lever under imperialistiskt förtryck och nykolonialism.

Och för de tusentals miljoner människor som praktiskt taget lever utan hopp och i svält och extrem brist, så finns det frågor som de är mer intresserade av än frågan om man ska låta dem ha långt hår eller ej. Det må vara en mycket kontroversiell fråga, men det är inte en av de saker som oroar folk som står inför problemet om de kommer att kunna eller ha hopp om att äta.

Det är helt sant. Människor som ställs inför svält är benägna att vara ointresserade av abstrakta demokratiska rättigheter. Men det bringar näppeligen frågan ur världen. Samma människor kan bli mycket intresserade av nationellt oberoende, en radikal jordreform, social jämlikhet, gratis utbildning och liknande frågor som historiskt tillhör den borgerliga revolutionen och dess demokratiska uppgifter.

Det stämmer dessutom att de i sitt sökande efter en utväg ur denna avgrund av elände och svält som de dömts till, har godtagit de modeller som Sovjetunionen, Kina och nu Kuba har satt upp. De vet att de inte måste följa den långsamma utvecklingsväg som de högt utvecklade kapitalistiska länderna har dragit upp. Istället för århundraden kan industrialiseringen uppnås på några decennier under en planerad ekonomi. Om detta kräver att man avstår från demokrati så är de beredda att betala det priset, ett beslut som varit desto lättare med tanke på att den hursomhelst praktiskt taget inte existerar i deras del av världen.

Men saker och ting är helt annorlunda i den imperialistiska sektorn – som också är en del av världsrevolutionen. Om vi skulle slå fast en grundläggande sanning, så är det att den imperialistiska sektorn är av avgörande betydelse för världsrevolutionens utveckling. Oavsett hur stora segrarna hittills har varit på andra ställen, så kommer de slutgiltiga och som vi tror största och bittraste striderna att utkämpas där. När man bedömer världsrevolutionens intressen är det följaktligen helt livsviktigt att ta hänsyn till de problem som revolutionära marxister står inför i själva det kapitalistiska systemets hjärta. Den slutgiltiga segern hänger på det.

I den imperialistiska sektorn är frågan om demokratiska rättigheter av avgörande betydelse. Massorna har erövrat dessa rättigheter under väldiga och ofta blodiga strider i det förflutna, och de är inte hågade att ge upp dem så lätt. De lutar istället åt att försvara dem. De kan med lätthet inse fördelarna att fördjupa och utvidga dem eller försöka erövra dem där de inte redan har uppnåtts. Den nuvarande studentkampen i olika imperialistiska länder och de svartas frihetskamp i USA är belysande exempel.

Problemet för revolutionära marxister i dessa länder är att hitta sätt och metoder för att omvandla

dessa strider till en kamp för socialismen. Det är inte möjligt om massorna tror att socialism innebär att man avskaffar sådant som de redan uppnått.

Det under flera årtionden ensamt största hindret för en socialistisk seger i Västeuropa och USA har varit den förrädiska roll som har spelats av ledarskap som tagit ställning för stalinismen, och i synnerhet den totalitära bild som Stalins och hans arvtogares praktik har förlänat socialismen och kommunismen.

Utrensningarna, skenrättegångarna, de framtvungade bekännelserna, deporteringarna, arbetslägren, avrättningarna av all politisk opposition, undertryckandet av allt fritt tänkande inom politiken, skolorna, konsten och till och med en del av vetenskaperna – dessa ohyggligheter, som blev kända i väst trots Stalins censur och hans trotjänares, smickrares och lättlurade personers hänförelse, har fram till de senaste åren nästan gjort uppgiften att bygga en revolutionär socialistisk rörelse i de utvecklade kapitalistiska länderna oöverstiglig.

Sovjetunionens återgång till en *förkapitalistisk* nivå vad gäller demokratiska rättigheter framställdes av borgerliga talesmän som liktydigt med socialism. Och denna propaganda – som fick hjälp av Stalinkulten och diktatorns anspråk på att vara den socialistiska visdomen förkroppsligad – accepterades i stor utsträckning bland massorna.

Om det behövs något som kan motsäga denna lögn att socialismen och stalinismen är samma sak, så är det ett exempel på socialistisk demokrati i verkligheten.

Tecken i den riktningen

Sovjetunionens kommunistiska partis 20:e kongress väckte i vissa kretsar förhoppningar att den utgjorde inledningen av en process som snart skulle leda till att den socialistiska demokratin skulle återupprättas i Sovjetunionen självt. Denna förhoppning visade sig vara skenbar, eftersom den byråkratiska kast som Stalin representerade fortfarande hade makten. ”Avstaliniseringen” bestod av eftergifter som hade till syfte att minska spänningarna i samhället för att desto bättre kunna bevara den parasitära byråkratins makt. Byråkraterna har inte tvekat att dra åt tumskrubarna igen när de ansett det tillrådligt.

Proletariatets uppror i Polen 1956 gav förhoppningar om att det skulle bli socialistisk demokrati där. Upproret hölls tillbaka, dess energi dog bort och förhoppningarna ebade ut.

Det proletära upproret i Ungern 1956 var ännu mer lovande. Det krossades med stridsvagnar.

En av orsakerna till att den kubanska revolutionen fick ett så starkt gensvar, i synnerhet bland ungdom i USA, var just intrycket att den uppmuntrade en utveckling av den socialistiska demokratin. Det sätt på vilket Havanna blev ett ställe där alla möjliga sorters revolutionära tendenser samlades, de fria tyglar som konstnärer fick, det välkomnande man gav många intellektuella schatteringar, den avsnäsning man gav den byråkratiska strömning som leddes av Escalante – allt detta gav ett oändligt fördelaktigt intryck, inte bara av det revolutionära Kuba utan av socialismen i allmänhet.

Men det måste sägas att denna utvecklingstendens inte har blomstrat på det politiska och regeringsområdet, och det har förhindrat Kuba att fungera som en modell för den socialistiska demokratin.

Kunde Tjeckoslovakien ha hamnat i denna position? Det finns all anledning att tro att det hade varit möjligt om Kreml hade hållit tassarna borta. Det var givetvis just därför Kreml beordrade invasionen. Ett exempel på en fungerande socialistisk demokrati i Tjeckoslovakien skulle ha varit alltför smittsamt för arbetarna i Östeuropa och Sovjetunionen. Den byråkratiska härskande kastens öde stod på spel.

Men ur världsrevolutionens intressen skulle upprättandet av en socialistisk demokrati i Tjeckoslovakien högst troligt ha inneburit en kvalitativ förändring av den socialistiska revolutionens fram-

ryckning i de imperialistiska länderna.

Det är därför invasionen av Tjeckoslovakien, vad beträffar världsrevolutionen, var ett av de värsta brott som den stalinistiska byråkratin någonsin begått.

Det är beklagligt att Castro inte inser detta. Kanske han kommer fram till denna uppfattning när det samlas fler fakta och det blir allt svårare för Kreml att dölja de verkliga skälen till invasionen och ockupationen.

Samtidigt förtjänar Fidel Castros kritik av Kreml politik stor uppmärksamhet. Varenda revolutionär kommer förvisso att göra allt för att hjälpa till att sprida den där den kommer att göra mest nytta.

(Översättning från engelska, Göran Källqvist. Delar av Castros tal tidigare översatt, se artikel nedan.)

Se även [Fjärde internationalens uttalande efter Castros tal](#), på marxistarkiv.se.